

Objednatel: **MAITREA ANSTALT**
Ing. Antonín Kolářek

Číslo smlouvy: **178/2013**

Manažer projektu: **Ing. Petr Svoboda, CSc.**

Název zakázky: **Studie privatizace hnědouhelného
hornictví v severočeském hnědouhelném
revíru**

Archivní číslo
zakázky: **TN-023/13**

Výtisk č.:

Datum vydání: **2013 04**

VÝZKUMNÝ ÚSTAV PRO HNĚDÉ UHLÍ a.s.
Tř. Budovatelů 2830/3, Most, PSČ 434 01

Společnost je držitelem certifikátu jakosti podle ČSN EN ISO 9001

Číslo smlouvy: 178/2013

Název zakázky: **Studie privatizace hnědouhelného hornictví
v severočeském hnědouhelném revíru**

Druh dokumentace: studie

Manažer projektu: **Ing. Petr Svoboda, CSc.** .....

Řešitel: **Ing. Magdalena Špačková** .....

Vedoucí odborného útvaru: **Ing. Marcela Šafářová, Ph.D.** .....

Technický náměstek: **Ing. Petr Svoboda, CSc.** .....

Ředitel společnosti: **Ing. Marcela Šafářová, Ph.D.**.....

2013 04

Klíčová slova: SHD, restrukturalizace, privatizace, akciová společnost

Anotace: Studie popisuje stručný vývoj organizace SHD od roku 1945 až po současnost, přičemž se podrobněji zaměřuje na zmapování situace v hnědouhelném průmyslu počátkem 90. let minulého století.

Rozdělovník

Objednatel:	Výtisk č:
VÚHU a.s.	1
• technická knihovna	2
• manažer projektu	3

Obsah:

1. Úvod	4
2. Hospodářský rámec v období privatizace	4
2.1 Přechod direktivně řízeného hospodářství na tržní	5
3. Základní charakteristika severočeské hnědouhelné pánve	7
4. Stručný vývoj organizační struktury SHD do roku 1992, vznik jednotlivých státních podniků	10
4.1 Založení samostatných státních podniků	12
5. Privatizace a vznik akciových společností v letech 1992-1994	13
6. Vliv legislativy na podnikatelské aktivity hnědouhelných společností	16
7. Založení akciové společnosti Mostecká uhelná společnost, a.s. (MUS) a její vývoj	18
7.1 Mostecká uhelná společnost, a.s., právní nástupce	20
7.2 Další vývoj Mostecké uhelné společnosti, a.s., právní nástupce	21
8. Shrnutí	22
9. Literatura	24

1. ÚVOD

Předložená studie si klade za cíl objektivně popsat situaci, ve které se nacházely hnědouhelné těžební společnosti v severozápadních Čechách (v severočeské hnědouhelné pánvi) v době restrukturalizace průmyslové výroby v devadesátých letech minulého století. Zohledňuje nejvýznamnější faktory, které ovlivňovaly počátky a další vývoj nově vzniklých akciových společností, zabývajících se těžbou hnědého uhlí a dalšími činnostmi, které s ní úzce a přímo souvisejí.

Ve své další části řadí chronologicky sled významných organizačních změn, které provázely vývoj části těžebních podniků pokrývajících svou činností území od Kadaně po Ústí nad Labem, přičemž se zaměřuje především na vývoj Mostecké uhelné společnosti, a.s. založené koncem roku 1993.

2. HOSPODÁŘSKÝ RÁMEC V OBDOBÍ PRIVATIZACE

Těžební průmysl byl jako odvětví dominantně ovlivněn makroekonomickým vývojem České republiky v období let 1984-1994, které se vyznačovalo dvěma systémově, kvalitativně odlišnými fázemi. Jejich historickým předělem byl listopad 1989, kdy se zhroutil do té doby zhruba 45 let existující tzv. socialistický (politický, ekonomický, sociální, kulturní atd.) systém a kdy Česká republika zahájila proces přeměn vedoucích k návratu k demokratické společnosti s tržně orientovaným hospodářstvím. Toto období tak v podstatě znamenalo závěrečnou fázi direktivního ekonomického systému, který se vyznačoval následujícími charakteristickými rysy:

- socialistickým vlastnictvím;
- centrálním řízením hospodářství prostřednictvím státních plánů, kdy podnikový management měl jen velmi omezené možnosti samostatného rozhodování;
- specifickým cenovým systémem, založeným na víceokruhových dílčích cenách (maloobchodních, velkoobchodních, zahraničních), stanovovaných direktivně centrálními orgány;
- státním monopolem veškerého zahraničního obchodu;
- prioritou naturálních vztahů při značném omezení funkce peněz;
- obrovskou centralizací finančních prostředků a jejich redistribucí ve prospěch méně výkonných podniků na úkor výkonnějších ve formě státních subvencí;
- podřízením ekonomických principů politickým aspektům a tím ignorováním ekonomických komparativních výhod či nevýhod;
- administrativní složitostí a netransparentností ekonomických procesů.

Pro odvětvovou strukturu českého průmyslu bylo do roku 1989 charakteristické, že byl preferován značně předimenzovaný těžký průmysl na úkor ostatních průmyslových odvětví, např. lehkého a spotřebního průmyslu. Z těžkého průmyslu se jednalo hlavně o metalurgii, kdy v té době Československo představovalo roční produkcí více než 1 t oceli na obyvatele světovou špičku [1, 2]. Těžký průmysl byl v tomto období založen na tuzemské energetické základně vybudované na energetické spotřebě hlavně hnědého uhlí. To při absenci technologie odsiřování a málo účinném odstraňování tuhých znečišťujících látek ze spalin energetických zdrojů vedlo k výraznému zhoršování ovzduší zejména v lokalitách pánevních okresů (Most, Teplice, Chomutov) regionu severozápadních Čech, kde byly a jsou uhelné elektrárny koncentrovány.

Historicky byl stav znečištění ovzduší hlavně v pánevních oblastech v období socialismu neúnosný, zejména z důvodů extenzivního rozvoje těžkého průmyslu a uhelné energetiky, a stal se v podstatě rozbuškou politických změn v roce 1989. Po politických změnách v roce 1989 se vláda rozhodla tento neutěšený stav řešit a základem se stalo její rozhodnutí o útlumu hnědouhelného hornictví v podobě tří usnesení vlády z roku 1991, která jsou dnes už obecně známá jako usnesení vlády o územně ekologických limitech těžby [3,4,5]. Tato usnesení zásadním způsobem ovlivnila těžbu hnědého uhlí

v severozápadních Čechách a zasáhla velmi výrazně do rozvoje hnědouhelného hornictví v ČR. Usnesením vlády ČR č. 331/91 Sb. bylo rozhodnuto o ukončení těžby hnědouhelného lomu Chabařovice v roce 1997, který těžil hnědé uhlí s nejnižším obsahem síry nejen v ČR, ale i Evropě [3]. Usnesení vlády č. 444/91 Sb. vymezovalo v podstatě územně ekologické limity těžby hnědého uhlí v severočeské hnědouhelné pánvi [4] a usnesení vlády č. 490/91 Sb. pak v pánvi sokolovské [5]. Všechna zmíněná usnesení vlády z roku 1991 měla v podstatě za cíl spolu s plánovanou ekologizací uhelných elektráren zlepšit kvalitu ovzduší v regionu a přispět tak k výraznému a co nejrychlejšímu zlepšení životního prostředí.

2.1 Přechod direktivně řízeného hospodářství na tržní

V průběhu roku 1990 byl federální vládou ČSFR v součinnosti s národními vládami ČR a SR vypracován a v zastupitelských orgánech projednán a schválen program radikální ekonomické reformy, zaměřené na rychlý přechod od direktivního systému řízení hospodářství k tržní ekonomice [1]. Hlavní radikální reformní opatření byla uskutečněna k 1.1.1991 a patřilo k nim mimo jiné i zahájení privatizačního procesu spojeného s restitucí majetku. S ohledem na prakticky totální absenci soukromého sektoru v ČR byl privatizační proces mimořádně naléhavý a důležitý. Proto bylo rozhodnuto předřadit jej dokonce i před obdobně naléhavý proces restrukturalizace výroby s tím, že restrukturalizaci by měli provádět již noví vlastníci. Reformní vize uplatněná v ČR dávala zásadní prioritu právě privatizaci. Vše ostatní mělo navazovat na vytvoření soukromého sektoru. Lze říci, že funkční systém práva a ostatních tržních institucí byl vytvářen až postupně po privatizaci. Čeští reformní ekonomové se soustředili na hypotézu, že funkční trh musí být tvořen soukromými subjekty a vše ostatní je podružné [6].

Privatizační proces byl v ČR rozdělen do několika fází, které se liší mj. použitými metodami, časovým harmonogramem, velikostí privatizovaných jednotek apod. V privatizaci české ekonomiky lze rozlišit 5 hlavních proudů transformace majetku. Prvním byly restituce čili navrácení majetku bývalým vlastníkům, druhým byl převod vlastnických práv k majetku ze státu na obce, třetí proud transformoval socialistická družstva, v nichž největší význam měla zemědělská družstva, na družstva soukromá a na soukromé obchodní společnosti. Čtvrtým a pátým proudem byla tzv. malá a velká privatizace. "Malá privatizace" byla zahájena v lednu 1991 a ukončena v roce 1993, její právní rámec tvořily zákony č. 427/1990 Sb., o převodu státního vlastnictví a některých dalších věcí právními a fyzickými osobám [7] a č. 500/1990 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů vlastnictví státu k některým věcem na jiné právní nebo fyzické osoby [8]. Během malé privatizace byly ve veřejných aukcích prodávány malé hospodářské jednotky jako obchody, restaurace apod. – celkově bylo vydraženo 22 212 jednotek za 30 miliard Kč. Tato fáze privatizace je hodnocena prakticky výhradně pozitivně a stejná fáze probíhala i ve všech okolních zemích východního bloku. Celkový přehled s odhadovanou velikostí převáděného majetku z vlastnictví státu do soukromého vlastnictví dává tabulka 1 [9].

Tabulka 1 Transformace majetku podle privatizačních metod [9]

Způsob transformace	Majetek (mln. Kč)
Vydáno v restitucích	70-120
Převod majetku státu na obce	více než 350
Malá privatizace (vyvolávací cena majetku)	200-250
Transformace družstev	23
Velká privatizace (zprivatizovaný majetek a akcie v účetní hodnotě)	626
Transformace majetku celkem	1269 - 1369

Z tabulky vyplývá, že celkový odhadovaný rozsah majetku určeného pro změnu vlastníka byl obrovský. Majetkové převody se staly klíčovou kapitolou obnovování tržního hospodářství, včetně všech kladných i záporných stránek, které sebou tento proces přinesl.

Velká privatizace se týkala středních a velkých podniků všech odvětví, mimo majetek, který byl z privatizace vyřazen (majetek státní správy, přírodní zdroje, část kulturních organizací, vybraná zdravotnická a sociální zařízení, pošta a vodní díla). Ve velké privatizaci byly používány metody - dražba, veřejná soutěž, přímý prodej, bezúplatný převod a kuponová metoda, která je však někdy zvláště v zahraničí ztotožňována s celou privatizací. I v rámci velké privatizace se objevila metoda restituce, resp. restituce s dokoupením. Velká privatizace probíhala ve 3 privatizačních časových vlnách. Ty se odlišovaly konečným termínem přijetí privatizačních návrhů. Na všechny tři vlny byly zpracovány a vládou odsouhlaseny seznamy privatizovaných podniků. Na jejich základě mohl kdokoli v předem stanovených termínech zpracovat privatizační projekt, který musel mimo jiné obsahovat návrh, jakou metodou má být podnik zprivatizován.

Pro zpracování privatizačních návrhů stanovilo tehdejší Ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci (MSNMP) závaznou strukturu. Zpracované privatizační projekty byly nejprve předloženy k posouzení zakladateli - tomu orgánu státní správy, který do té doby podnik řídil (obce, obvodní úřady, ministerstva), potom byly předány na MSNMP, které vybralo a schválilo nejlepší projekty. V průměru bylo předloženo 5 projektů na jeden privatizovaný podnik. Po schválení nejlepších privatizačních projektů byly tyto schválené projekty předány Fondu národního majetku (FNM). Podle schváleného privatizačního projektu FNM zakládal akciové nebo jiné obchodní společnosti, organizoval veřejné soutěže a aukce, spravoval akcie i jiné cenné papíry ve formě účasti na akciových společnostech a vykonával z toho plynoucí práva. Tím byla např. účast na valných hromadách, uzavírání smluv o prodeji podniků nebo jejich částí atd. Činnost MSNMP ČR byla ukončena v polovině roku 1996, nedokončená agenda byla převedena pod Ministerstvo financí.

Od počátku privatizace do poloviny roku 1997 se privatizace týkala 22 552 privatizovaných hospodářských jednotek, na něž bylo podáno přes 28 tisíc privatizačních projektů. Privatizovaný majetek ve svém souhrnu reprezentoval hodnotu více jak 960 mld. Kč, jak uvádí tabulka 2 [11].

Tabulka 2 Majetek schválený k privatizaci (stav k 30. 6. 1997) [11]

Privatizační metoda	Počet privatizovaných jednotek	Majetek (mil. Kč)
Veřejné dražby	2 006	9 281
Veřejné soutěže	1 986	37 649
Přímé prodeje	11 358	89 118
Akciové společnosti	1 944	775 524
Bezúplatné převody	5 258	52 871
Celkem	22 552	964 443

V roce 1990 byla v ČR uskutečněna také cenová a tržní liberalizace a zavedena volně směnitelná národní měna. Po zavedení těchto radikálních ekonomických opatření se v důsledku vzestupu cen, poklesu reálných mezd (a tím i vnitřní poptávky), rozpadu trhu RVHP a dalších negativních externích vlivů (a tím poklesu vnější poptávky) a zásadní změny ekonomických kritérií (jako důsledek liberalizace cen a zahraničního obchodu) prudce snížila výroba ve všech národohospodářských odvětvích. Souhrnně se tento pokles projevil 14 % snížením hrubého domácího produktu (HDP, ve srovnatelných cenách), vznikem nezaměstnanosti a zvýšením hrubé zahraniční zadluženosti, způsobené však především půjčkami na ochranu platební bilance [1]. Průmyslová výroba zaznamenala pokles o 22 % v porovnání s rokem 1989 [12]. Podíl průmyslu na celkovém

HDP v období 90. let minulého století nadále klesal a v roce 1999 tvořil pouze 36,8 % [13]. K nejvýraznějšímu poklesu o 30-40 % došlo v odvětví strojírenské výroby, jako nosném exportním odvětví, které ztratilo většinu tradičních východních trhů a samozřejmě nebylo schopno se okamžitě přeorientovat z poměrně nenáročných východních trhů na náročné trhy západní s vysokou konkurencí. Z obdobných důvodů zaznamenala značný pokles i další odvětví zpracovatelského průmyslu (zejména textilní, oděvní, sklářský a keramický průmysl), jejichž výrobky se po liberalizaci zahraničního obchodu dostaly do zvýšené konkurence i na vnitřním trhu. Tato konkurence byla zejména v roce 1991 velmi citelná, neboť po poklesu reálných mezd a jistého předzásobení obyvatelstva v závěru roku 1990 se vnitřní poptávka výrazně snížila a přitom i ta se více soustředila na zboží dovezené z tržních ekonomik, které bylo před reformními opatřeními pro většinu obyvatelstva nedostupné.

Pokles průmyslové výroby byl do roku 1993 tak výrazný, že předčil propad z let velké hospodářské krize (1929-1933) a činil víc jak 40 %. Pokles HDP České republiky dle údajů Českého statistického úřadu (ČSÚ) v roce 1993 činil 21,4% [13].

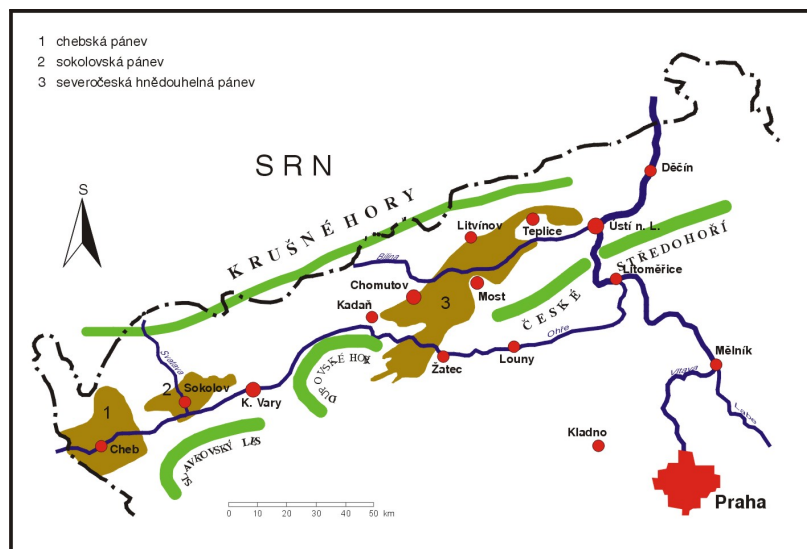
Také v odvětví hnědouhelného hornictví v souvislosti s restrukturalizací průmyslu ČR, ale i v souvislosti s diverzifikací zdrojů výroby elektrické energie a tepla, docházelo od 90. let minulého století trvale k velmi výraznému, i když postupnému útlumu produkce, resp. těžby uhlí. V roce 1997 se vytěžilo v obou podkrušnohorských pánvích o 40 % uhlí méně než v období maximální těžby (v roce 1984) [14].

3. ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA SEVEROČESKÉ HNĚDOUHELNÉ PÁNVE

Česká republika patří sice geologicky, petrograficky a mineralogicky k těm zajímavějším evropským zemím, ale praktická využitelnost nalezišť užitkových nerostů je však velmi nízká. Výjimku tvoří pouze ložiska černého a zejména hnědého uhlí, dále pak vápence, kvartérní sedimenty (spraše a štěrkopísky), terciérní vyvřeliny (čediče a znělce) a některé horniny krystalinika. Průmyslově lze využít pouze hnědouhelné pánve při severozápadní hranici ČR se Spolkovou republikou Německo a jihomoravskou lignitovou pánev poblíž Hodonína, kde se v roce 1997 vytěžilo 747 tis. tun lignitu pro místní elektrárnu, ale těžba zde byla v roce 2010 ukončena. Všechna ostatní ložiska jsou buď jen geologickými zajímavostmi, mají pouze místně omezený význam nebo jsou již vytěžena.

Z dlouhodobého pohledu mají tedy praktický význam pouze hnědouhelné pánve situované v podkrušnohorském úvalu severozápadních Čech [15,16]. Rozsáhlá hnědouhelná ložiska jsou lokalizována při jižním úbočí Krušných hor v hluboké příkopové propadlině protáhlého tvaru. Jejich situování zachycuje následující obr. 1 a jedná se o ložiska v chebské pánvi, sokolovské pánvi (SP) a severočeské hnědouhelné pánvi (SHP).

obr. 1 Situování podkrušnohorských hnědouhelných pánví v ČR

O využití zhruba 1 miliardy tun geologických zásob chebského ložiska hnědého uhlí se nikdy ani v dlouhodobé perspektivě neuvažovalo a to zejména z hlediska ochrany místních lázeňských termálních pramenů. Ve dvou stávajících hnědouhelných pánvích se těží uhlí průmyslovým způsobem více než 150 let a jen v období od roku 1945 do roku 1997 bylo vytěženo již cca 4 miliardy tun hnědého uhlí. Až do konce 2. světové války však dosahovala těžba hnědého uhlí v této oblasti jen výjimečně více než 20 mil. tun za rok, např. v roce 1945 se vytěžilo v obou pánvích (sokolovské a severočeské) v souhrnu 14,4 mil. tun hnědého uhlí. V poválečném období se však začala těžba hnědého uhlí prudce zvyšovat. Rostla v podstatě za každé pětileté plánovací období o více než 10 mil. tun a v polovině 80. let dosáhla maximální hrubá těžba uhlí v sokolovské pánvi (SP) úrovně 22,6 mil. tun a v severočeské hnědouhelné pánvi (SHP) pak 74,6 mil. tun. Převážná část těžby byla zajišťována velkolomovým způsobem a uhlí bylo spalováno většinou přímo v podkrušnohorských pánevních okresech v elektrárnách bez odsířovacího zařízení [17].

Sokolovská pánev je situována v západní části Podkrušnohoří v okolí města Sokolov. Těžba zde probíhá na dvou lomových lokalitách (lom Družba, lom Jiří). V rámci útlumového programu uhelného hornictví byly pro tuto pánev vyhlášeny územně ekologické limity maximálně možného rozsahu lomové těžby (již zmíněným usnesením vlády ČR č. 490/91), které blokují 217 mil. tun geologických zásob hnědého uhlí. S využitím těchto zásob se však v dlouhodobé prognóze možného vývoje těžeb neuvažovalo, zejména z důvodu vysoké zastavěnosti území (město Sokolov), ochrany karlovarských termálních pramenů a nevhodných báňsko-technických podmínek. Disponibilní zásoby této pánve byly k 1.1.2012 vyčísleny na 120 mil. tun hnědého uhlí.

Severočeská hnědouhelná pánev (SHP) má vzhledem k reliéfu krajiny velmi protáhlý tvar a rozprostírá se v délce větší jak 80 km (od města Kadaň až po město Ústí nad Labem). Ze severu je omezena masívem Krušných hor, z jihu třetihorními vyvřelinami Českého středohoří. Pánev se rozprostírá na rozloze 1 420 km², z nichž zhruba 850 km² je uhlonosných. Těžba zde probíhala v minulosti nejprve hlubinným dolováním, od začátku 20. století malolomovou těžbou a od 2. poloviny 20. století velkolomovým dobýváním.

Životnost jednotlivých provozů v severočeské a sokolovské pánvi a zásoby hnědého uhlí odhadované v roce 1997 uvádí tabulka 3 [14].

Tabulka 2 Životnost lomů a jejich zásoby k roku 1997 [14]

revír	a.s.	lom hlubinný důl	životnost	max. těžba 1000 t/rok	zásoby v hranicích eko- limitů (mil. t)
Severočeský hnědouhelný revír	Mostecká uhelná společnost	Čs. armáda	cca 2015	5000-5500	102
		Hrabák (Vršany)	cca 2045	7500-5000	276
		Šverma	cca 2015	3600-2000	53
		Kohinoor	2040	1000	46
	Severočeské doly	Bílina	cca 2030	8000-9000	240
		Libouš	cca 2031	13000-15000	426
Sokolovský revír	Sokolovská uhelná	Jiří	cca 2026	7000	196
		Družba	max. 2037	2000	84

Po politicko-společenských změnách v roce 1989 vzrostlo ekologické povědomí obyvatelstva a zesílila činnost ekologických hnutí, prosazujících rychlou nápravu nepříznivého stavu životního prostředí České republiky. Za této situace přijala vláda v roce 1991 rozhodnutí o útlumu hornictví, které se dotklo především SHP. Důsledkem tohoto rozhodnutí bylo vydání usnesení vlády č. 331/91 pro lom Chabařovice na Ústecku, které znamenalo definitivní zastavení těžby na tomto lomu v dubnu roku 1997. Dále bylo vydáno usnesení vlády č. 444/91, které omezilo územní rozsah činných velkolomů Libouš (Doly Nástup Tušimice, a.s., Severočeské doly Chomutov /SD/), Čs. armády – ČSA (Mostecká uhelná společnost, a.s., Most /MUS/) a Bílina (SD), vedlo k zastavení lomu Most (MUS) v roce 1999 a ke zkrácení životnosti hlubinných dolů Kohinoor a Centrum. Dle těchto usnesení je v oblasti SHP takto blokováno 3,259 miliardy tun geologických zásob hnědého uhlí. V severočeské hnědouhelné pánvi bylo tedy v rámci územně ekologických limitů k 1.1.2003 k dispozici již jen 977 miliónů tun vytěžitelných zásob hnědého uhlí [18].

Těžba v severočeské hnědouhelné pánvi je v současné době realizována na 4 povrchových lomech – Libouš, Bílina, Vršany (+ Šverma) a Československá armáda - ČSA, a v 1 hlubinném dole – Centrum. Disponibilní zásoby této pánve byly k 1.1.2012 vyčísleny na 726 mil. tun hnědého uhlí.

Zásoby hnědého uhlí činných lomů SHP k 1. 1. 2012 a jejich životnost

Lokality akciové společnosti Severočeské doly

Lom Libouš

Roční těžba tohoto lomu je na úrovni 12-15 mil. tun hnědého uhlí. Zásoby uhlí byly k 1. 1. 2012 na úrovni 240 mil. tun. Změna dobývacího prostoru lomu, provedená na základě usnesení vlády č. 444/91, zajišťuje životnost tohoto lomu maximálně do roku 2035 a to při roční těžbě cca 10 mil. tun uhlí. Lom zásobuje elektrárny Tušimice, Pruněrov I a II a elektrárnu Chvaletice (98 % těžby).

Lom Bílina

Roční těžba lomu je v rozmezí 9-10,5 mil. tun uhlí. Zásoby k 1. 1. 2012 byly na úrovni 164 mil. tun. Usnesením vlády č. 1176/2008 byly v roce 2008 upřesněny demarkace výhledového rozsahu dolového pole lomu v prostoru k. ú. Braňany a v k. ú. Mariánské Radčice. Uvedená změna konečné horní hrany lomu podle uvedeného usnesení vlády by

umožnila při postupném snížení těžby na cca 7 mil. tun/rok prodloužení životnosti tohoto lomu přibližně do roku 2035. Vně demarkace dané usnesením vlády č. 1176/2008 je k dispozici dalších 104 mil. tun vytěžitelných zásob hnědého uhlí, které jsou těžitelné porubními frontami lomu a případná těžba nezasáhne okolní sídla. Zásoby lomu s využitím uhlí i za územně ekologickými limity jsou pak 268,0 mil. tun hnědého uhlí. Životnost lomu by se tak při roční těžbě kolem 7 mil. tun prodloužila až do roku 2050. Lom Bílina dodává uhlí do elektrárny Ledvice (ČEZ a.s.), Mělník 1 (Energotrans) a Mělník 3 (ČEZ, a.s.) i dalším odběratelům. Dodávky uhlí pro zdroje ČEZ, a.s. představují cca 35 % z celkové těžby lomu.

Celková těžba v lomech společnosti Severočeské doly v roce 2011 byla ve výši 25,211 mil. tun uhlí, z toho bylo dodáno do elektráren ČEZ, a.s. celkem 18,072 mil. tun, tj. 71,7 % celkové těžby. Podíl ostatních odběratelů (teplárny, malospotřebitelé) na celkové těžbě SD a.s. tak činil 28,3 %, což odpovídá 7,072 mil. tun uhlí.

Lokality skupiny Czech Coal Group, dříve MUS a.s.

Lom Vršany a J. Šverma

Tyto propojené lomy provozuje společnost Vršanská uhelná a.s., patřící do skupiny Czech Coal (dříve MUS a.s.). Roční těžba lomu Vršany a Šverma se pohybuje kolem 9 mil. tun uhlí, zásoby byly k 1. 1. 2012 na úrovni 296 mil. tun uhlí. Tento lom není územně omezen a tak lze vytěžit dostupné zásoby uhlí ve všech jeho dobývacích prostorech (Vršany, Holešice, Slatinice). Při snížení roční těžby na cca 7 mil. tun uhlí má lom životnost až do roku 2055. Lom zásobuje palivem zejména elektrárnu Počerady (ČEZ a.s.).

Lom ČSA

Lom provozuje společnost Litvínovská uhelná a.s., která patří do skupiny Czech Coal (dříve MUS a.s.). V roce 2011 bylo na tomto lomu vytěženo 4,054 mil. tun hnědého uhlí (4,6 mil. tun v roce 2010). Zásoby uhlí tohoto lomu k 1. 1. 2012 byly v rámci usnesení vlády č. 444/1991, tj. při zachování územně ekologických limitů na úrovni 28,1 mil. tun. Při roční těžbě uhlí od roku 2013 cca 2,4 mil. tun lze počítat s životností tohoto lomu max. do roku 2022.

Důl Centrum

Důl Centrum je v současné době jediným činným hlubinným dolem v severočeské hnědouhelné pánvi. V roce 2011 zde bylo vytěženo 366 tis. tun hnědého uhlí. S roční těžbou do 500 tis. tun důl ukončí svoji činnost v roce 2013.

Celková těžba skupiny Czech Coal (všech provozovaných lokalit) byla v roce 2011 ve výši 14,137 mil. tun uhlí, z toho bylo dodáno do elektráren ČEZ, a.s. cca 60 % celkové těžby. Podíl ostatních odběratelů (teplárny, malospotřebitelé) na celkové těžbě skupiny tak činil 40%.

V současné době lze vzhledem k politické situaci a odporu centrální vlády, místní samosprávy i části obyvatel za jedinou reálnou variantu vývoje těžby hnědého uhlí považovat variantu útlumovou. Proto je třeba konstatovat, že oba hnědouhelné revíry severozápadních Čech se nacházejí v závěrečné fázi dohlování a je třeba důkladně připravovat návrhy na závěrečnou sanaci zbytkových jam velkolomů, na rekultivaci, revitalizaci a resocializaci všech území zasažených důlní činností.

4. STRUČNÝ VÝVOJ ORGANIZAČNÍ STRUKTURY SHD DO ROKU 1992, VZNIK JEDNOTLIVÝCH STÁTNÍCH PODNIKŮ

Održení pohraničních území ČSR v roce 1938 a konec československého státu v roce 1939 měly zásadní vliv na důlní podnikání v celém severočeském revíru. Prakticky všechny doly se po roce 1938 ocitly na území Sudetské župy Německé říše. Vzhledem k připravované válce potřeboval německý průmysl centralizaci a konsolidaci báňského průmyslu, a z tohoto důvodu byla založena 10.6.1939 společnost SUBAG (Sudetenlandische Bergbau AG), která zahrnovala většinu báňských podniků v severních Čechách, na Sokolovsku, Plzeňsku a Žacléřsku [19,20]. Její hlavní správa sídlila v Mostě.

V květnu 1945 byly na všechny provozy SUBAG jmenovány národní správy. Dne 15.8.1945 byl název organizace změněn na Severočeské hnědouhelné doly v Mostě. Dekretem prezidenta republiky 24.10.1945 byl veškerý důlní majetek v revíru znárodněn a s účinností k 1.1.1946 včleněn do národního podniku Severočeské hnědouhelné doly Most - SHD. To byl počátek téměř padesátileté historie rozvoje největší těžební hnědouhelné organizace v celé republice. Její rozvoj a objemy těžby na všech provozovaných povrchových lomech i hlubinných dolech byly direktivně řízeny centrálními orgány prostřednictvím pětiletých hospodářských plánů až do počátku devadesátých let minulého století [20].

V období let 1945 až 1992 proběhlo u této klíčové těžební organizace celkem 8 organizačních změn, které však neměly přímý vliv na její vlastnictví, to bylo výhradně státní. Přehled těchto změn vedených ve Státním oblastním archivu v Litoměřicích uvádí tabulka 3 [21].

Tabulka 3 Organizační změny SHD [21]

podnikový rejstřík	rok
SHD, národní správa	1945
SHD, národní podnik	1946-1951
Kombinát SHD	1952-1958
Sdružení SHD	1958-1965
SHD, oborové ředitelství	1965-1975
SHD, koncern	1976-1988
SHD, státní podnik	1988-1990
SHD, společný podnik	1991-1992

V roce 1988 vznikl státní podnik Severočeské hnědouhelné doly, koncern Most. Rozhodnutím ministra paliv a energetiky ČSSR (MPE) č. 8/1988 ze dne 23.6. 1988, č.j. 580/14 byla vydána s účinností od 1.7. 1988 zakládací listina tohoto státního podniku a tím byla současně k 30.6. 1988 zrušena výrobní hospodářská jednotka Severočeské hnědouhelné doly, koncern Most včetně všech jejích koncernových podniků a koncernových účelových organizací. Na nově založený státní podnik SHD, koncern přešel v celém rozsahu majetek, práva a závazky zrušené výrobní hospodářské jednotky SHD, koncern včetně všech jejích koncernových podniků a účelových organizací. Vnitřní organizační jednotky tvořily [22]:

- SHD - Doly V.I.Lenina (DVIL), Most-Komořany (25.5.1990 byla provedena změna názvu na : SHD-Doly a úpravny Komořany)
- SHD - Doly Julia Fučíka, Bílina
- SHD - Palivový kombinát Antonína Zápotockého, Ústí nad Labem
- SHD - Doly Nástup, Tušimice
- SHD - Doly Ležáky, Most
- SHD - Doly Vítězného února (DVÚ), Záluží u Litvínova (9.4.1990 provedena změna názvu na: SHD-Doly Hlubina, Litvínov)
- SHD - Krušnohorské strojírný, Most-Komořany
- SHD - Báňské stavby, Most
- SHD - Báňské projekty, Teplice
- SHD - Výzkumný ústav pro hnědé uhlí, Most
- SHD - Rekultivační výstavba, Most
- SHD - Technické služby, Most
- SHD - Uhlozbyt, Ústí nad Labem
- SHD - Výpočetní technika, Most
- SHD - Správa školských zařízení, Most

V roce 1990 pak Rozhodnutím MPE ČSFR č. 18/1990 z 22.5. 1990, č.j. 446/03 došlo usnesením OS v Ústí nad Labem ke 14.6. 1990 ke změně názvu na **Severočeské hnědouhelné doly, státní podnik**.

4.1 Založení samostatných státních podniků

V roce 1991 došlo Rozhodnutím ministra hospodářství (MH) ČSFR č. 142/1990 ze dne 17.12. 1990, č.j. 1640/401 k vyčlenění odštěpných závodů ze státního podniku SHD, Most a to ke dni 1.1.1991. K témuž dni byly založeny následující státní podniky [23]:

- **Doly a úpravny Komořany, státní podnik, se sídlem v Mostě-Komořanech** (zakládací listina vydána rozhodnutím MH ČSFR č. 143/1990 ze dne 17.12.1990, IČ 007510)
- **Doly Hlubina, státní podnik, Litvínov** (zakládací listina vydána rozhodnutím MH ČSFR č. 148/1990 ze dne 17.12. 1990, IČ 007561)
- **Doly Ležáky, státní podnik, Most** (zakládací listina vydána rozhodnutím MH ČSFR č. 149/1990 ze dne 17.12. 1990, IČ 007552)
- Palivový kombinát, státní podnik, Ústí nad Labem
- Doly Nástup, státní podnik, Tušimice
- Báňské stavby, státní podnik, Most
- Krušnohorské strojírný, státní podnik, Most-Komořany
- Báňské projekty Teplice, státní podnik, se sídlem v Teplicích
- Technické služby, státní podnik, Most
- Výpočetní technika, státní podnik, Most
- Rekultivační výstavba, státní podnik, Most
- Výzkumný ústav pro hnědé uhlí, státní podnik, Most
- Doly Bílina, státní podnik, se sídlem v Bílině
- Vrtný a geologický průzkum, státní podnik, Osek u Duchova

Výše jmenovaným rozhodnutím bylo rovněž stanoveno, že na nově založené státní podniky přecházejí veškeré majetky, práva a povinnosti užívané vyčleňovanými organizačními jednotkami v rozsahu stanoveném rozhodnutím zakladatele FMH ČSFR č.j. 1700/401 ze dne 17.12.1990. To se týkalo rovněž všech zaměstnanců, práv a závazků vyplývajících z hospodářských smluv uzavřených do 31.12.1990 státním podnikem Severočeské hnědouhelné doly, Most [24].

Rozhodnutím MH ČSFR č. 142/1990 byla také upravena zakládací listina státního podniku Severočeské hnědouhelné doly, mj. bylo stanoveno, že se státnímu podniku ponechávají nemovitosti, věci movité, finanční prostředky a majetková práva a závazky, které držel, užíval a hospodařil s nimi s výjimkou majetku práv a závazků, které přecházejí na nově zřizované státní podniky.

Dne 19.12.1990 byl všemi zúčastněnými podepsán delimitační protokol. Delimitace jednotlivých dobývacích prostorů z SHD s. p. na nově vzniklé státní podniky je uvedena v části II, 2b tohoto protokolu.

S budoucí Mosteckou uhelnou společností přímo souvisely tři vyčleňované státní podniky Doly a úpravny Komořany (DÚK s. p.), Doly Ležáky Most (DLM s. p.) a Doly Hlubina Litvínov (DHL s. p.). Jejich vyčleňované majetkové podstaty (vyhrazená ložiska, vč. jejich správy podle zákona č. 44/1988 Sb.) byly stanoveny takto:

- **DÚK s.p.** (str.3 - část A 2b delimitačního protokolu) přejímaly tato vyhrazená ložiska:
  - 075 800 závod Čs. armády, DP Ervěnice
  - 076 100 závod Jan Šverma, DP Holešice
  - 075 900 Čs. armády, výběžek, Vysoká Pec, DP Ervěnice
  - 076 000 Obránců míru, DP Komořany
  - 076 200 Vrbenský lom, DP Souš I

- **DLM s.p.** (str. 16 - část E 2b delimitačního protokolu) přejímaly tato vyhrazená ložiska:
  - 076 600 lokalita Vršany, DP Vršany
  - 227 400 lokalita Most, DP Most
  - 076 500 lokalita Smetal, DP Slatinice
  - 076 300 lokalita Ležáky, DP Most
  - 190 300 DP Havraň
  - 079 800 Polerady

- **DHL s.p.** (str. 19 - část F 2b delimitačního protokolu) přejímaly tato vyhrazená ložiska:
  - 077 100 závod Centrum, DP Horní Jiřetín
  - 077 400 závod Julius III, DP Kopisty
  - 077 500 závod Kohinoor, DP Lom u Mostu
  - 077 800 závod Kohinoor, DP část Pluto, Louka u Litvínova
  - 078 300 závod Prezident Gottwald, DP Trdlovka
  - 078 700 závod J. Žižka, DP Chomutov
  - 078 500 Svornost, DP Pohradice
  - 078 600 1. Máj, DP Háj u Duchova
  - 077 300 M. J. Hus, DP Kopisty
  - 077 200 Kolumbus, DP Záluží
  - 078 200 Barbora, DP Jeníkov
  - 078 400 Jaroslav, DP Proboštov
  - 077 962 Rudý sever (hlubina), DP Hamr
  - 077 962 Rudý sever (lom), DP Hamr
  - 077 700 S. K. Neumann, DP Loučná
  - 078 000 Vítězný únor, DP Dolní Litvínov
  - 078 100 Vrbenský, hlubina, DP Souš
  - 077 600 Z. Nejedlý, DP Souš
  - 078 800 Běta, DP Okořín

V roce 1991 (3.1.1991) byl na základě smluvní dohody vedení třinácti nově založených samostatných státních podniků (s výjimkou s. p. Vrtný a geologický průzkum, Osek u Duchcova) založen společný státní podnik s názvem **Severočeské hnědouhelné doly, společný podnik se sídlem v Mostě** (IČ 14865181), který byl zapsán u KS v Ústí nad Labem dne 4.1.1991 [25]. Účelem podepsané smlouvy byl výkon činností v oblastech společných zájmů.

Tento podnik zanikl k 31.12.1992 a nástupnickou organizací je dle záznamů v obchodním rejstříku organizace „**Severočeské hnědouhelné doly, společný podnik - v likvidaci**“ (od 31.12. 1992 do 12.12. 2005) [26,27].

5. PRIVATIZACE A VZNIK AKCIOVÝCH SPOLEČNOSTÍ V LETECH 1992-1994

Strukturální změny, privatizace a tržní vztahy v ekonomice se samozřejmě nevyhnuly ani těžebním podnikům v severočeské hnědouhelné pánvi. Významnou roli sehrály i strukturální změny v palivoenergetické základně ČR. Těžební organizace byly vystaveny nejen tvrdému a nekompromisnímu konkurenčnímu prostředí, ale současně byly zatíženy i značnými dluhy z minulosti. Převaha nabídky hnědého uhlí nad poptávkou je nutila redukovat své kapacity a v zájmu udržení cen uhlí na konkurenceschopné úrovni snižovat své náklady a investice na nezbytnou míru. Tento stav se plně promítal i do zaměstnanecké politiky, která se musela vypořádat s poklesem produktivity práce v souvislosti s klesající těžbou a se snahou o dosažení optimálního počtu zaměstnanců, pro které bylo třeba zajistit mzdové a sociální podmínky na odpovídající úrovni.

Na výrazné snižování produkce uhlí po roce 1989 reagovala vláda ČR usnesením vlády č. 827/1990, o strukturálních změnách a útlumovém programu v uhelném hornictví pro léta 1990-1992, usnesením vlády č. 158/1991, k ložisku Slaný a usnesením vlády č.

267/1991, o koncepci snižování ztrátovosti těžby uhlí hlubinných dolů pro léta 1991-1992 a řešení sociálně zdravotní problematiky důlních pracovníků [28].

V únoru 1991 bylo Mezinárodní energetickou agenturou (IEA) doporučeno ministrovi pro hospodářskou politiku a rozvoj ČR, Karlu Dybovi, aby požádal T.O.J. Gheyselincka, předsedu Národní uhelné společnosti v Belgii, o zpracování návrhu restrukturalizace a privatizace uhelného průmyslu v ČR. Gheyselinck pozvání ministra přijal a byl jím pověřen řídit proces restrukturalizace a privatizace uhelného průmyslu [29,30].

Návrh Gheyselincka na restrukturalizaci uhelného průmyslu v ČR vycházel z rozhodnutí české vlády liberalizovat ceny, nedotovat provoz a investice a privatizovat uhelný průmysl.

Hlavním cílem bylo vytvořit nejvhodnější strukturu privatizace, která vyžadovala vyřešit či určit ještě před privatizací tyto body:

- 1) určení subjektů, které mají být předmětem privatizace
- 2) přímé finanční vztahy mezi státem a privatizačními subjekty
  - a) minulé náklady
  - b) cenové systémy
- 3) strukturální vztahy mezi státem a privatizačními subjekty

V dubnu roku 1992 byly navrženy a odsouhlaseny MHPR a následně hospodářskou komisí vlády ČR dne 21.5.1992 subjekty, které budou privatizovány. Tehdejší státní organizace předložily včas, v souladu s těmito rozhodnutími, privatizační projekty (ačkoliv v některých případech byly předloženy i projekty konkurenční). Na téže schůzi hospodářské komise 21.5.1992 bylo schváleno, že by měly být vytvořeny k 1.1.1993 nové akciové společnosti. Při posuzování optimálních subjektů (podniků), které měly být předmětem privatizace, byly brány v úvahu nejen provozně ekonomické faktory, ale i aspekty komerční, sociální, životního prostředí i psychologické. Předpokládalo se rozdělení jednotlivých dolů ve všech třech sektorech (Ostrava-Karviná, Most-Sokolov, samostatné doly) v roce 1992 takto:

- doly ztrátové
- doly životaschopné, ale střednědobě zranitelné
- doly životaschopné v delším časovém horizontu

Na základě těchto úvah a po mnoha jednáních s průmyslem bylo v dubnu 1992 navrženo pět hlavních privatizačních subjektů - 3 hnědouhelné - MUS, SD, SU a dva černouhelné - OKD, ČMD. Po dohodě s dotčenými organizacemi byly připraveny a předloženy privatizační projekty. Vzhledem k potřebě vládních rozhodnutí o liberalizaci cen a přímých finančních vztazích mezi státem a komerčními uhelnými společnostmi, kdy u některých prvků je vyžadována podpora parlamentu, bylo k privatizaci přistoupeno ve dvou etapách:

1. etapa: vytvoření (vznik) pěti nových akciových společností co nejrychleji po 1.6.1992 s počátečním státním vlastnictvím 100 % akcií (tyto akciové společnosti měly mít dle návrhu stejnou strukturu s širokými pravomocemi výkonného vedení, představenstvo mělo disponovat pravomocemi k předem určenému souboru hlavních rozhodnutí společnosti)
2. etapa: návrhy na privatizaci nových komerčních uhelných společností co nejdříve po rozhodnutí o cenách a finančních vztazích (září-říjen 1992).

Podle tohoto návrhu měla celková struktura začít fungovat od 1.1.1993. Ta byla v konečném důsledku navržena tak, aby v sokolovské pánvi vznikla akciová společnost Sokolovská uhelná a v severočeské hnědouhelné pánvi vznikly 2 akciové společnosti Severočeské doly a Mostecká uhelná, které měly zajišťovat těžbu v podstatě na jednom uhelném ložisku. Společnost Severočeské doly a.s. měla zahrnovat státní podniky Doly Bílina s. p. a Doly Nástup s. p. Tušimice, Mostecká uhelná společnost pak státní podniky

Doly a úpravny Komořany s. p. (DÚK), Doly Hlubina s. p. Litvínov (DHL) a Doly Ležáky s. p. Most (DLM).

Časový rámec i návrh postupu privatizace byl významně ovlivněn rozhodnutím vlády o liberalizaci cen také v uhelném průmyslu a to postupným zvyšováním cen ve stanovených etapách na plně liberalizovanou úroveň (při zachování schvalovací a arbitrážní úlohy vlády ČR v případě nedohody stran v dodavatelsko-odběratelských vztazích). Dále bylo třeba řešit problematiku úhrady výdajů na rekultivaci po předchozí báňské činnosti a řešení dopadů těžby na životní prostředí, určit odpovědnost za minulé půjčky a za krytí důlních škod a rekultivaci v souvislosti s těžbou po 1.1.1993.

K uvedenému návrhu restrukturalizace a privatizace uhelného průmyslu proběhla v té době široká diskuze odborné veřejnosti, kterou zveřejňoval odborný časopis Uhlí-rudy [31,32, 33,34]. Do této diskuze se zapojil také Zaměstnavatelský svaz důlního a naftového průmyslu s řadou kritických připomínek na adresu zpracovatele návrhu Gheyselincka, neboť dle názoru tohoto svazu byla řada problémů zcela opominuta nebo navržena neúplně, bez znalosti všech souvislostí. Zejména se jednalo o navržený časový posun zavedení liberalizace cen v uhelném průmyslu [32] a vznik dvou hnědouhelných společností těžících na jednom ložisku severočeské hnědouhelné pánve [33,34]. Zaznívaly i velmi negativní názory, které tvrdily, že návrh Gheyselincka má za cíl skrytou postupnou celoplošnou likvidaci uhelného průmyslu v ČR [32].

Restrukturalizací a privatizací uhelného průmyslu se koncem roku 1992 zabývala vláda ČR, která přijala k této problematice 9. prosince 1992 usnesení č. 691 [27]. Tím schválila výchozí podmínky pro realizaci restrukturalizace, její program, dále útlum neefektivních dolů, útlumový program povrchových lomů v nejbližších následujících letech a zásady účasti státního rozpočtu na realizaci tohoto programu.

Cílem restrukturalizace bylo zajistit konkurenceschopné uhelné společnosti, které by byly očištěny od závazků vzniklých jako důsledek extenzivní těžby před privatizací. Založení akciových společností, rozhodnutí o neperspektivních lokalitách a s tím spojené důsledky vycházely z představy o poklesu produkce hnědého uhlí v období let 1990 - 2000 o odhadovaných 30 mil. tun i vlivem uvedení jaderné elektrárny Temelín do provozu. Vláda výše uvedeným usnesením uložila Ministerstvu pro správu národního majetku a jeho privatizaci, Fondu národního majetku ČR (FNM) a Ministerstvu průmyslu a obchodu ČR (MPO) připravit ke schválení privatizační projekty tak, aby FNM nejpozději k 1.2.1993 založil tyto akciové společnosti v tzv. druhé vlně privatizace:

1. **Mostecká uhelná společnost, a.s. Most** (DÚK + DLM + DHL, Důl Jan Žižka měl být uzavřen)
2. **Severočeské doly a.s. Chomutov** (DNT + DB)
3. **Sokolovská uhelná a.s.** (PK Vřesová + HD Březová, kde měl být uzavřen Důl Marie + Rekultivace Sokolov + Dolové služby Sokolov)

Restrukturalizace uhelného průmyslu spočívala ve vzniku samostatných akciových společností a tím, mimo jiné, přinesla do hnědouhelného hornictví konkurenční prostředí. Při v těch letech trvajícím převisu nabídky uhlí nad poptávkou se však soutěž mezi jednotlivými producenty (těžebními společnostmi) v převážné míře soustřeďovala do cenové oblasti. Ceny uhlí pak svou celkovou výší nezabezpečovaly z dlouhodobého hlediska prostou reprodukci uhelného průmyslu, ale byly spíše zaměřeny na okamžitý efekt prodeje určitého objemu produkce [34,35]. Podíl jednotlivých těžebních společností na odbytové těžbě hnědého uhlí v letech 1993 a 1994 uvádí tabulka 4 a je z ní patrný nadále klesající trend těžby hnědého uhlí.

Tabulka 4 Podíl producentů na odbytové těžbě (skutečnost v tis. t) [34,35]

Producenti uhlí	1993		1994	
	tis. t	%	tis. t	%
MUS, a.s. Most	26 472	38,87	22 705	38,12
SD, a.s. Chomutov	22 723	33,37	21 205	35,60
PK, s.p. Ústí n. L.	3 408	5,00	2 766	4,64
SU, a.s. Sokolov	14 234	20,90	11 980	20,11
JLD, a.s. Hodonín	1 263	1,86	912	1,53
Hnědé uhlí celkem	68 100	100,00	59 568	100,00

Navržená restrukturalizace sledovala i další cíl, a to zmírnění výdajů státu. Proto byly do vytvořených akciových společností seskupeny provozy (lomy a doly) ziskové i neziskové na jednom ložisku (v severočeské pánvi dvě společnosti), aby se tyto společnosti mohly částečně podílet na útlumu a byl tak získán větší prostor pro uvolňování pracovních sil, případně jejich jiné využití. Předpokládalo se, že se tím sníží očekávané sociální a politické napětí. Celý proces útlumu a likvidace nerentabilních provozů respektoval nutnost zachování sociálního smíru, a proto bylo od roku 1993 cca 47 % celkových nákladů na útlum vynakládáno na pokrytí sociálně zdravotních dávek horníků. Současně se však s postupným zvyšováním těchto nákladů omezovaly výdaje na technickou likvidaci a zahlazování následků hornické činnosti. Vzhledem k omezeným možnostem státního rozpočtu ČR se tím postupně proces útlumu prodlužoval a ve svém důsledku i prodražoval. Časové posunutí původně plánovaných termínů jednotlivých kroků restrukturalizace a privatizace se negativně projevovalo také stagnací tehdejších státních podniků (i v jejich vnitřním řízení) a určitou mírou nedůvěry mezi nimi [36].

Již v roce 1993 si MPO uvědomovalo, že v procesu privatizace a restrukturalizace hornictví existuje celá řada problémů a překážek, které se nedařilo rychle řešit a které vyvolávaly pochybnosti o celém, vládou schváleném postupu. Například se jednalo o rozsáhlou agendu pozemků a staveb na nich umístěných, nevyjasněné majetkové poměry (restituce, nároky oprávněných osob, církví a historického majetku obcí), které se staly jednou z překážek při založení akciových společností a zápisu jejich nemovitého majetku místně příslušnými katastrálními úřady. Fond národního majetku v reakci na výše uvedené schválil postup, že se nevyjasněný majetek státu ponechal ve zbytkovém státním podniku, a dále schválil způsob předávání tohoto majetku v dalším období jednotlivým akciovým společnostem.

Podobným problémem byly sanace, rekultivace, ekologické náklady minulosti a předstihová skrývka jako typické břemeno minulých období [36].

6. VLIV LEGISLATIVY NA PODNIKATELSKÉ AKTIVITY HNĚDOUHELNÝCH SPOLEČNOSTÍ

Zásadní zásah do využívání zásob hnědého uhlí byl realizován prostřednictvím usnesení vlády z roku 1991, uvedených v kapitole 2. Tato usnesení omezují území pro těžbu v obou podkrušnohorských pánvích stanovením závazných územně ekologických limitů, jedná se o tato usnesení vlády [3,4,5]:

- Usnesení vlády č. 331/91 pro lom Chabařovice z 11.9.1991
- Usnesení vlády č. 444/91 pro zbývající část SHP z 30.10.1991
- Usnesení vlády č. 490/91 pro sokolovskou pánev z 27.11.1991

Uvedená usnesení vlády reagovala v roce 1991 na vysokou ekologickou zátěž regionu (neodsířené elektrárny, chemický průmysl, hutní výroba, strojírenství). Vládní usnesení č. 444/1991, které se bezprostředně týká severočeské hnědouhelné pánve, resp. společností Severočeské doly a.s. a Mostecká uhelná společnost a.s., schválilo:

- návrh závazných linií omezení těžby a výsypek

- návrh mezních hodnot znečišťování ovzduší
- uložilo MHPR ČR, MŽP ČR, ČBÚ a přednostům okresních úřadů respektovat závazné linie omezení těžby a výsypek ve správních řízeních a rozhodnutích o funkčním využití území, o umístění staveb a zařízení, které souvisí s dobýváním a o povolení hornické činnosti, výsypek, složišť popílku a rekultivací; za závaznými liniemi odpovídajícím způsobem upravit vyhlášené dobývací prostory a provést odpis zásob. Dále uložilo ministři MHPR ČR respektovat usnesení při koncipování státní energetické politiky do r. 2005.

V důvodové zprávě usnesení vlády č. 444/91 se uvádí, že „linie byly stanoveny shodně s časovým horizontem návrhu státní energetické politiky ČR pro období do roku 2005. Bylo třeba počítat s tím, že v dlouhodobém výhledu mohou být tyto linie dále zpřesňovány“.

Vládní usnesení č. 444/1991 o územních ekologických limitech těžby hnědého uhlí se (mimo jiné) opírá o návrh mezních hodnot znečišťování ovzduší. Skutečné hodnoty emisí v jednotlivých pánevních oblastech se však již v roce 2003 ocitly hluboko pod stanovenou maximální úroveň pro rok 2005 uvedenou v tomto usnesení. To bylo možné zejména díky masivním investicím do energetiky, kdy byly v průběhu 90. let minulého století všechny elektrárny a velké teplárny spalující hnědé a černé uhlí v ČR vybaveny moderní technologií odsíření a účinnějším odstraňováním tuhých látek ze spalín. Například měrné emise oxidu siřičitého v okrese Most byly již v roce 2003 téměř na poloviční úrovni ve srovnání s mezní hodnotou pro rok 2005, měrné emise popílku jsou dokonce cca 30-ti násobně nižší. Na Teplicku se sice měrné emise pro oxid siřičitý v roce 2003 přibližovaly mezní hodnotě, avšak měrné emise popílku jsou 10-ti násobně nižší. Také další pánevní okresy vykazují velmi výrazné snížení měrných emisí (viz tabulka 5) [17,37].

Tabulka 5 Srovnání mezních hodnot pro rok 2005 se skutečnými [38]

Parametr		Pánevní okresy				
		CV	MO	TP	ÚL	LN
Měrná emise SO₂ (v t.km ⁻²)	Mezní hodnota pro rok 2005 (vládní usnesení č. 444/1991)	42,0	63,4	25,0	29,0	42,1
	Skutečné emise za rok 2003	28,0	34,7	23,8	14,4	7,7
Měrná emise popílku (v t.km ⁻²)	Mezní hodnota pro rok 2005 (vládní usnesení č. 444/1991)	12,0	37,0	13,0	10,0	9,0
	Skutečné emise za rok 2003	1,4	1,3	1,3	0,6	0,8

Ochrana ovzduší je v současné době komplexně řešena v Národním programu snižování emisí České republiky a krajských plánech snižování emisí. Vládní usnesení o územních limitech těžby uhlí se tedy dá z hlediska stanovených mezních hodnot emisí považovat za naplněné. Stanovení mezních hodnot znečištění ovzduší v rámci vládního usnesení o územních limitech těžby z roku 1991 vycházelo ze zcela odlišné environmentální situace předlistopadové doby. Z hlediska parametrů kvality ovzduší je dnešní situace úplně odlišná.

Zásadní vliv toto usnesení vlády mělo a dosud má na lom ČSA, který byl součástí Mostecké uhelné společnosti a.s., protože radikálním způsobem omezoval (a stále i v současné době omezuje) jeho další rozvoj. Z tohoto pohledu lze konstatovat, že tímto rozhodnutím se lom ČSA stal nejméně perspektivním lomem v severočeské hnědouhelné pánvi. V současné době jsou zásoby uhlí na tomto lomu v demarkaci územně ekologických limitů pouze do roku 2017-2020 a roční těžba má výrazně klesající trend.

7. ZALOŽENÍ AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI MOSTECKÁ UHELNÁ SPOLEČNOST, A.S. (MUS) A JEJÍ VÝVOJ

Mostecká uhelná společnost, a.s. (IČ 491 01 463) vznikla na základě zakladatelské listiny Fondu národního majetku (FNM) ČR, NZ 108/1993 dne 1.11.1993 v návaznosti na privatizační projekt **státních podniků Doly a úpravny uhlí Komořany, Doly Hlubina Litvínov a Doly Ležáky Most**. Privatizační projekt byl schválen usnesením vlády ČR a je veden pod č. 22 755. Vzhledem k neprůkaznosti vlastnictví státu k části majetku, byla 30.6.1993 provedena „Aktualizace privatizačního projektu č. 22 755 (2 svazky) upravující použití majetku. Do privatizačního projektu nebyl zahrnut, vzhledem k nedořešeným restitučním nárokům a chybějící kolaudační dokumentaci, nemovitý majetek státu v pořizovací ceně 1 499 mil. Kč, resp. v zůstatkové hodnotě 899 mil. Kč. Tento majetek ponechaný ve správě zbytkových státních podniků, tvořily budovy a stavby v pořizovací ceně 1 216 mil. Kč, resp. v zůstatkové hodnotě 616 mil. Kč a pozemky v ceně 283 mil. Kč. Ve schváleném privatizačním projektu byl stanoven úkol odstranit zmíněné zákonné překážky a dokončit privatizaci v termínu do konce roku 1994.

Základní jmění činilo 8 835 898 000,-Kč (cena hmotného a dalšího majetku bývalých s.p. uvedeného v zakladatelské listině, jeho ocenění je uvedeno v privatizačním projektu). Toto základní jmění společnosti bylo rozděleno:

- na 7 068 718 akcií na majitele po 1 000,- Kč jmenovité hodnoty
- na 1 767 180 akcií na jméno (z toho je 265 078 zaměstnaneckých akcií) po 1 000,- Kč jmenovité hodnoty

Jediným zakladatelem byl Fond národního majetku ČR. Původní rozdělení akcií bylo následující:

- 42 % investiční kupóny (II. vlna)
- 3 % RIF (Restituční investiční fond)
- 34 % dočasné držení FNM ČR
- 18 % bezúplatné převody na města a obce
- 3% zaměstnanecké akcie

Stát tak prostřednictvím Fondu národního majetku ČR (FNM) byl v tomto období minoritním akcionářem Mostecké uhelné společnosti a.s. s podílem 34 % akcií, na rozdíl od ostatních těžebních hnědouhelných společností, kde měl majoritní postavení (podíl FNM v SD a.s. 55,38 % akcií, podíl FNM v SU a.s. 50,01 % akcií) a to si udržoval až do poloviny roku 2003 [40]. Usnesením vlády ČR č. 770 ze dne 30.7.2003 byl pak schválen prodej majetkového podílu státu (v držení FNM) ve společnostech Severočeské doly a.s. a Sokolovská uhelná a.s. [41].

V dubnu roku 1998 provedla akvizici podílu ve výši 49,98% společnost INVESTENERGY SA (Švýcarsko), jejíž dceřiné společnosti Synergo Suisse CZ,a.s. se podařilo koncentrovat zmíněný podíl akcií MUS.

V prvním čtvrtletí roku 1999 se tyto společnosti obrátily na MF ČR a MPO ČR s nabídkou na přímé odkoupení podílu FNM ČR ve společnosti MUS, a.s., který byl v té době ve výši 46,29 % akcií (tj. 4 089 763 kusů kmenových akcií na majitele v zaknihované podobě o nominální hodnotě 1 000 Kč/1 akcii) a za tento podíl byla nabídnuta cena 650 mil. Kč. Na počátku června 1999 dokoupil tento významný akcionář na trhu další akcie a jeho celkový podíl na základním jmění MUS, a.s. se zvýšil na 50,026 %.

Vláda ČR pak usnesením č. 819 ze dne 28.7.1999 ke způsobu privatizace MUS, a.s. schválila prodej 46,29 % akcií, tj 4 089 763 ks akcií o nominální hodnotě 1 000 Kč/1 akcii, metodou přímého prodeje předem určenému vlastníkovi [39]. Dohodnutá kupní cena činila 650 mil. Kč. Nabyvatelem se stala společnost INVESTENERGY SA, Boulevard de Pérolles 55, 1705 Fribourg, Švýcarsko. V roce 1999 tak vzrostl majetkový podíl skupiny Appian Group ve společnosti MUS, a.s. na 96,69 % akcií.

Již od vzniku akciové společnosti v roce 1993 se management potýkal s různými negativními vlivy, které s sebou přinášel v té době překotný hospodářský i politický vývoj v ČR. V první řadě se jednalo o výrazný pokles odbytu uhlí v důsledku snižování průmyslové výroby. Podíl společnosti MUS a.s. na celkovém trhu s hnědým uhlím ke konci roku 1998 byl 36,48 %, na trhu s tříděným uhlím pak 47,27 %. Význam společnosti na trhu prudce klesl v porovnání s předchozím obdobím. Pokles těžby hnědého uhlí však neprobíhal u uhelných společností rovnoměrně. V roce 1999 došlo u společnosti MUS a.s. k poklesu těžby o 60 % oproti roku 1990, u společnosti Sokolovská uhelná a.s. o 58 % a u Severočeských dolů a.s. jen o 12 % [47]. V roce 1999 nastaly vážné odbytové problémy společnosti, kdy ČEZ a.s. jako hlavní odběratel odebral místo smluvně předpokládaných 9,5 mil. tun uhlí jen 5,3 mil. tun. Uhlí ze společnosti MUS a.s. začalo být v elektrárnách ČEZ a.s. nahrazováno dodávkami ze společností SD a.s. a SU a.s. To způsobilo propad tržeb a ve svém důsledku záporný hospodářský výsledek společnosti. Na základě stížnosti MUS a.s. vymezil Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS) relevantní trh, určil postavení ČEZ a.s. jako dominantní ve vztahu k MUS, a.s. a stanovil ČEZ a.s. pokutu za zneužití dominantního postavení.

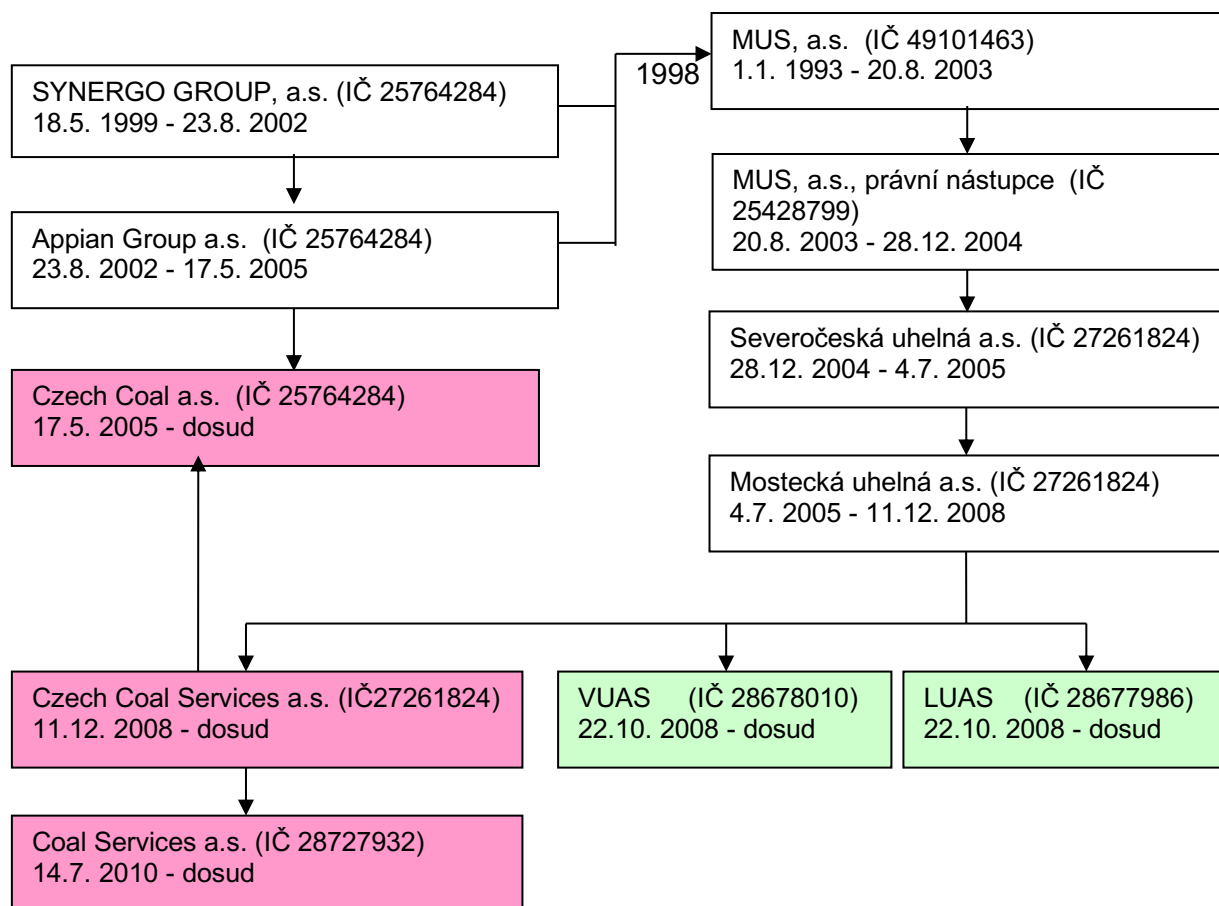
Ve snaze o zajištění existence společnosti a jejího postavení v tržních podmínkách hnědouhelného hornictví ČR byla soukromými vlastníky realizována celá řada technicko-organizačních a ekonomických opatření, aby byla zajištěna základní efektivita společnosti. Tato opatření směřovala zejména do oblasti optimalizace počtu zaměstnanců a dále do realizace útlumového programu nerentabilních provozů těžby až po její ukončení (závod Kohinoor, lom Ležáky). Zatímco v roce 1994 zaměstnávala Mostecká uhelná společnost, a.s. 12 835 zaměstnanců v dělnických profesích a 2 145 techniků, v roce 2003 to bylo již jen 3 670 dělníků a 997 techniků.

V roce 2000 pak predikovalo MPO další pokles poptávky po hnědém uhlí ve výši 10-12 mil. tun (snižování celkové roční těžby hnědého uhlí v ČR na cca 35 mil. tun) jako důsledek uvedení jaderné elektrárny Temelín do provozu předpokládané v roce 2003. Tento, z pohledu hnědouhelného hornictví, negativní vývoj předpokládal i související ztrátu pracovních příležitostí v hornictví na úrovni cca 5 800 pracovních míst [47].

Mezi další faktory, které negativně ovlivňovaly chod společnosti, je možno zařadit intenzivní a masivní plynofikaci domácností a obcí pro výrobu tepla, která byla podporována vládou a která ve svém důsledku znamenala výrazný odklon malospotřebitelů od hnědého uhlí. Další nepříznivý vliv měla realizace probíhajících finančně náročných rekultivací a v neposlední řadě i krize bankovního sektoru v ČR. Celkový přehled vývoje akciové společnosti MUS, a.s. od jejího založení do současné doby uvádí následující tabulka 6 [42,43,44,45].

Tabulka 6 Vývoj akciové společnosti MUS, a.s. [42,43,44,45]

Obchodní rejstřík		zápis - výmaz
Severočeské hnědouhelné doly, společný podnik-v likvidaci		31.12. 1992 - 12.12. 2005
Mostecká uhelná společnost, a.s. (MUS)		1.1. 1993 - 20.8. 2003
Mostecká uhelná společnost, a.s., právní nástupce		20.8. 2003 - 28.12. 2004
Severočeská uhelná, a.s.		28.12. 2004 - 4.7. 2005
Mostecká uhelná a.s.		4.7. 2005 - 11.12. 2008
Mostecká uhelná a.s. rozdělena odštěpením na:	Litvínovská uhelná a.s.	22.10. 2008 - dosud
	Vršanská uhelná a.s.	22.10. 2008 - dosud
	Czech Coal Services, a.s.	11.12. 2008 - dosud
	Coal Services a.s.	14.7. 2010 - dosud
SYNERGO GROUP, a.s. Appian Group a.s. Czech Coal a.s.		18.5. 1999 - 23.8. 2002
		23.8. 2002 - 17.5. 2005
		17.5. 2005 - dosud

7.1 Mostecká uhelná společnost, a.s., právní nástupce

Dne 17.6.2003 rozhodla valná hromada Mostecké uhelné společnosti, a.s. (IČ 49101463) o zrušení společnosti bez likvidace s převodem jejího jmění na hlavního akcionáře, kterým byla společnost LEŽÁKY a.s. (IČ 25428799). Současně schválila smlouvu o převzetí jmění hlavním akcionářem. Téhož dne rozhodl jediný akcionář v působnosti valné hromady o tom, že souhlasí s převzetím jmění Mostecké uhelné společnosti, a.s. (tj. soubor veškerého majetku - věci, pohledávky a jiná práva a penězi ocenitelné hodnoty a závazky včetně práv a povinností z pracovně právních vztahů) a schvaluje Smlouvu o převzetí jmění hlavním akcionářem. V souvislosti s tím a v souladu s ust. § 220p odst. 8 obchodního zákoníku rozhodl jediný akcionář také o převzetí obchodní firmy zanikající společnosti, tzn. že se původní obchodní firma LEŽÁKY a.s. mění na Mostecká uhelná společnost, a.s., právní nástupce. Návazně rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem svým usnesením ze dne 8.8.2003 o tom, že se Mostecká uhelná společnost, a.s. (IČ 49101463) vymazává z obchodního rejstříku a že její jmění přešlo na hlavního akcionáře, jehož obchodní firma se mění na Mostecká uhelná společnost, a.s., právní nástupce. Toto usnesení nabylo právní moci dnem 20.8.2003.

Na základě žádosti společnosti o převidování stanovených dobývacích prostorů rozhodl OBÚ Most o jejich zaevidování na MUS, a.s., právní nástupce ke dni 20.8.2003. Dále na základě žádosti společnosti ze dne 25.8.2003 zn. SZL/281/03 a SZL/280/03 vydal OBÚ Most dne 1.9.2003 „Oprávnění k hornické činnosti“ „Oprávnění k činnosti prováděné hornickým způsobem“ v souladu se zákonem č. 206/2002 Sb., kterým byl novelizován zákon č. 61/1988 Sb. o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě.

K datu 16.2.2004 je jediným akcionářem společnosti MUS, a.s., právní nástupce firma Appian Energy PLC, Londýn EC3V 9BQ. Tato skutečnost nemá žádný vliv na báňská oprávnění Mostecké uhelné společnosti, a.s., právní nástupce.

Vývoj akcionářské struktury MUS a.s. byl v letech 2001-2005 následující:

Mostecká uhelná společnost a.s. (IČO 49101463)

Most, V. Řezáče 315, PSČ 434 67

od 11.4. 2001 do 10.6. 2003

Appian-Energy AG reg. číslo: CH-170.3.025.883-5

se sídlem: Vorstadt, 32, 6304 Zug

od 10. 6. 2003 do 15. 12. 2003

APPIAN GROUP PLC

37 Lombard Street, London EC3V 9BQ

od 15. 12. 2003 do 16. 2. 2004

APPIAN ENERGY PLC

Second Floor, 37 Lombard Street London EC3V 9BQ

od 16. 2. 2004 do 27. 5. 2005

Severočeská uhelná a.s., IČO: 27261824

Most, V. Řezáče 315, PSČ 434 67

od 27. 5. 2005 do 4. 7. 2005

Mostecká uhelná společnost, a.s., právní nástupce (zapsána do OR 20.8.2003) byla vymazána z obchodního rejstříku Krajského soudu v Ústí nad Labem (28.12.2004) ke dni nabytí právní moci usnesením soudu o povolení zápisu převodu jmění dle ust. § 28a odst. 2,5 obchodního zákoníku z důvodu převodu jmění na jediného akcionáře - Společnost **Severočeská uhelná a.s.** se sídlem v Mostě, V. Řezáče 315, PSČ 434 67 (IČ 27261824, datum zápisu do OR 28.12. 2004), na základě rozhodnutí jediného akcionáře Mostecké uhelné společnosti, a.s., právní nástupce v působnosti valné hromady, ze dne 27.5. 2005 o zrušení společnosti bez likvidace s převodem jmění na jediného akcionáře. Společnost Severočeská uhelná a.s. je tak právním nástupcem Mostecké uhelné společnosti, a.s., právní nástupce.

od 16.2. 2004 do 4.7. 2005 základní kapitál 4 000 000 000,- Kč, splaceno 100 %,

od 16.2. 2004 do 4.7. 2005 kmenové akcie na jméno 2 000 000 000,- Kč, v listinné podobě.

7.2 Další vývoj Mostecké uhelné společnosti, a.s., právní nástupce

Mostecká uhelná a.s. (zapsaná do obchodního rejstříku dne 4.7. 2005) byla na základě rozhodnutí valné hromady společnosti konané 18.9. 2008 rozdělena odštěpením se založením nových nástupnických společností **Litvínovská uhelná, a.s.** (IČ 286 77 286) se sídlem Most, V. Řezáče 315, PSČ 434 67, **Vršanská uhelná, a.s.** (IČ 286 78 010) se sídlem Most, V. Řezáče 315, PSČ 434 67; o této skutečnosti byl sepsán notářský zápis Mgr. Ludmilou Polívkovou, notářkou v Mostě NZ 259/2008, N 292/2008.

Společnost Czech Coal Services, a.s. (IČ 272 61 824) se sídlem Most, V. Řezáče 315, PSČ 434 67, na základě rozhodnutí mimořádné valné hromady společnosti konané dne 14.6.2010 rozdělena odštěpením kombinací rozdělení odštěpením se vznikem jedné nové obchodní společnosti **Coal Services, a.s.** (IČ 287 27 932), se sídlem Most, V. Řezáče 315, PSČ 434 67, a rozdělení odštěpením sloučením se společností Czech Coal, a.s. (IČ 257 64 284), se sídlem Most, V. Řezáče 315, PSČ 434 67. O těchto skutečnostech byly sepsány notářské zápisy NZ 273/2010, N 298/2010 a NZ 274/2010, N 299/2010 a to jménem JUDr. Svatopluka Procházky, notáře se sídlem v Praze.

Společnost Czech Coal převzala jednu odštěpovanou část jmění rozdělované společnosti Czech Coal Services a.s. uvedenou v projektu rozdělení [46].

Rozdělení původního kapitálu - 500 000 000,- Kč:

Czech Coal Services, a.s. - základní kapitál - 15 000 000,- Kč

Czech Coal, a.s. - základní kapitál - 300 000 000,- Kč

Coal Services, a.s. - základní kapitál - 185 000 000,- Kč

8. SHRNTÍ

Strukturální změny, privatizace a vznikající tržní prostředí v České republice se nevyhnuly ani těžebním organizacím v severočeské hnědouhelné pánvi, na které významně dopadly i strukturální změny v palivoenergetické základně.

Privatizace hnědouhelného hornictví schválená vládou ČR v 90. letech minulého století byla založena na vzniku tří akciových společností, kdy v sokolovské pánvi vznikla akciová společnost Sokolovská uhelná a v severočeské hnědouhelné pánvi vznikly 2 akciové společnosti - Severočeské doly a.s. a Mostecká uhelná společnost a.s., které měly zajišťovat těžbu v podstatě na jednom uhelném ložisku. Vlastnický podíl státu však byl v uvedených společnostech rozdílný, zatímco ve společnostech Severočeské doly a.s. a Sokolovská uhelná a.s. si ponechal stát svoji majoritu (50,01 % akcií v Sokolovské uhelné a.s. a 55,38 % akcií v Severočeských dolech a.s.), u MUS a.s. měl podíl 34 % akcií.

Ke způsobu a postupu restrukturalizace a privatizace uhelného průmyslu proběhla v té době diskuze odborné veřejnosti, do které se zapojil i Zaměstnavatelský svaz důlního a naftového průmyslu s řadou kritických připomínek. Kritika byla zaměřena zejména na to, že řada problémů hnědouhelného hornictví v ČR byla v procesu privatizace a restrukturalizace zcela opominuta nebo řešena neúplně, bez znalosti všech souvislostí. Zejména se jednalo o navržený časový posun zavedení liberalizace cen v uhelném průmyslu a vznik dvou hnědouhelných společností těžících na jednom ložisku v severočeské hnědouhelné pánvi. Zaznívaly i velmi negativní názory, které tvrdily, že navržený postup privatizace má za cíl skrytou postupnou likvidaci uhelného průmyslu.

V souvislosti s restrukturalizací průmyslu a s diverzifikací zdrojů výroby elektrické energie a tepla docházelo od 90. let minulého století trvale k velmi výraznému, i když postupnému útlumu těžby uhlí. Podle veřejně dostupných údajů se v roce 1997 vytěžilo v severočeské a sokolovské pánvi o 40 % hnědého uhlí méně než v období maximální těžby, tj. v roce 1984. Pokles těžby hnědého uhlí však neprobíhal u všech tří uhelných společností rovnoměrně. V roce 1999 došlo u společnosti MUS a.s. k poklesu těžby o 60 % oproti roku 1990, u společnosti Sokolovská uhelná a.s. o 58 % a u Severočeských dolů a.s. jen o 12 %. Význam společnosti MUS a.s. na trhu prudce klesl v porovnání s předchozím obdobím a společnost se potýkala s vážnými odbytovými problémy. Všechny uhelné společnosti byly vystaveny nejen tvrdému a nekompromisnímu konkurenčnímu prostředí, ale současně byly zatíženy i značnými dluhy z minulosti. Převaha nabídky hnědého uhlí nad poptávkou je nutila redukovat kapacity a v zájmu udržení cen uhlí na konkurenceschopné úrovni snižovat náklady a investice na nezbytnou míru. Tento stav se plně promítal i do zaměstnanecké politiky, která se musela vypořádat s poklesem produktivity práce v souvislosti s klesající těžbou a se snahou o dosažení optimálního počtu zaměstnanců.

Zásadní zásah do využívání zásob hnědého uhlí v ČR představovala také usnesení vlády z roku 1991, která omezila území pro těžbu v obou podkrušnohorských pánvích stanovením závazných územně ekologických limitů. Zásadní vliv usnesení vlády mělo a dosud má na lom ČSA, který byl součástí Mostecké uhelné společnosti a.s., protože radikálním způsobem omezoval (a v současné době stále omezuje) jeho další rozvoj. Z tohoto pohledu lze konstatovat, že tímto rozhodnutím se lom ČSA stal nejméně perspektivním lomem v severočeské hnědouhelné pánvi.

Mezi další faktory, které negativně ovlivňovaly chod společnosti MUS a.s., se řadí masivní plynofikace domácností a obcí pro výrobu tepla, která byla podporována vládou a která ve svém důsledku znamenala výrazný odklon malospotřebitelů od hnědého uhlí.

Historie a celkový průběh privatizace hnědouhelných těžebních společností ukazují na to, jak složitý byl proces transformace státní (socialistické) formy vlastnictví na formu vlastnictví soukromého. Ani státní orgány ani politické reprezentace v těchto letech nedokázaly státní majetek spravovat tak, aby byl efektivně využíván bez ztrát a škod na majetku státu. Stát prostřednictvím ministerstev a FNM měl vykonávat v orgánech společností vlastnickou roli, to však v mnoha případech nedokázal. Svým rozhodnutím o privatizačním projektu Mostecké uhelné společnosti a.s. v roce 1993 se stát připravil o rozhodující podíl ve společnosti a v dalších letech nedokázal proces privatizace účinně kontrolovat a ovlivňovat.

Privatizační proces probíhající v České republice byl často ze strany vlády a státních organizací ponechán bez dohledu tak, aby mohlo spontánně docházet k restrukturalizačním procesům, které pod kontrolou soukromých vlastníků eventuálně polosoukromých managementů společností probíhaly daleko rychleji a efektivněji než při řízení ze strany státu. Navíc se tak stát mnohdy zříkal odpovědnosti za nepopulární sociální důsledky těchto kroků.

FNM jako zástupce státu v nově vzniklých soukromých akciových společnostech vzhledem k ohromnému počtu takto obhospodařovaných společností nedokázal vykonávat svou roli, která byla navíc často pouze formální.

9. LITERATURA

1. Gajdoš V.: Makroekonomický vývoj České republiky 1984-1994 (1994)
2. Chytka L., Valášek V.: Minulost, současnost těžby hnědého uhlí v severních Čechách. Budoucnost?, ALL FOR POWER, s. 3-7, 2007
3. Usnesení vlády č. 331/91 Sb. ze dne 11. září 1991 ke zprávě o účelnosti další těžby hnědého uhlí v Chabařovicích, okres Ústí nad Labem
4. Usnesení vlády č. 444/91 Sb. ze dne 30. října 1991 ke zprávě o územních ekologických limitech těžby hnědého uhlí a energetiky v SHP
5. Usnesení vlády č. 490/91 Sb. ze dne 27. listopadu 1991 k programu ozdravení životního prostředí v okrese Sokolov
6. Havel J.: Privatizace, <http://www.monumenttothetransformation.org/atlas-transformace/html/p/privatizace/2-privatizace.html>
7. Zákon č. 427/1990 Sb., o převodu státního vlastnictví a některých dalších věcí právníkům a fyzickým osobám
8. Zákon č. 500/1990 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby
9. Židek: Ekonom č. 19/96
10. http://www.eamos.cz/amos/kat_spo/externi/kat_spo_2966/6/kap66.html
11. Statistická ročenka ČR 1997
12. Brožová K.: Hospodářství a životní prostředí v České republice po roce 1989, 2008
13. Vančura M.: Transformace průmyslu v ČR po roce 1989, 2002
14. Valášek V.: Alternativní možnosti optimalizace těžby hnědého uhlí v České republice, Acta Montanistica Slovaca, 3 (1998), 233-243
15. Šafářová M.: Od minulosti k současnosti, Uhlí, rudy, geologický průzkum 1/2006, s. 21-23, ISSN 1210-7697
16. Valášek V.: Hodnota a užití uhelných zásob situovaných vně územně ekologických limitů těžby, Uhlí, rudy, geologický průzkum 4/2006, s. 19-20, ISSN 1210-7697
17. Šafářová M., Valášek V.: The Czech brown coal industry: Today and tomorrow, World of Mining, 1/2007, s. 32 - 35, ISSN 1613 - 2408
18. Šafářová M., Seidl M.: Pro bezpečnost a stabilitu dodávek energie v ČR je třeba překročit limity těžby, Energetika 11/56/2006, s. 348-350, ISSN 0375-8842
19. Mostecko - minulost a současnost, vydala MUS, a.s. 2001
20. Štrbáň I.: Historie Litvínovska, <http://litvinov.sator.eu>
21. Státní oblastní archiv Litoměřice, pobočka Most – Velebudice
22. Rozhodnutí č. 8/1988 ministra paliv a energetiky ČSSR ze dne 23.6.1988
23. Rozhodnutí č. 142/1990 ministra hospodářství ČSFR ze dne 17.12.1990
24. Rozhodnutí zakladatele FMH ČSFR č.j. 1700/401 ze dne 17.12.1990
25. Smlouva o založení společného podniku Severočeské hnědouhelné doly se sídlem v Mostě (v Mostě 3.1.1991)
26. Internet - Obchodní rejstřík - SHD, společný podnik - v likvidaci
27. Usnesení vlády ČR ze dne 9.12.1992 č. 691 + P
28. Sochor Z.: Útlum hornictví v procesu dokončení jeho restrukturalizace, MPO, 2003
29. Postava T.O.J. Gheyselincka v oblasti útlumu českého hornictví (I. část), Uhlí, rudy, 1992
30. Krušnohorský týden vydaný dne 2.4.1992, č. 13, ročník 2 (rozhovor s Ing. Zdeňkem Stružkou - ředitelem Dolů Hlubina, s. p. Litvínov a členem představenstva SHD)
31. Gheyselinck T.O.J.: Restrukturalizace uhelného průmyslu ČR, Uhlí-rudy, 1992/1/6; 1992/1/10
32. Stružka Z.: Nová hospodářská struktura dolů v severočeské hnědouhelné pánvi ve vazbě na misi T.O.J. Gheyselincka, Uhlí-rudy 1992/1/8
33. Pěgřímek R.: Několik poznámek k návrhu MHPR na restrukturalizaci uhelného průmyslu ČR, Uhlí-rudy 1992/1/9

-
34. Formánek V.: K restrukturalizaci uhelného hornictví, také těžařské společnosti spějí k privatizaci, Uhlí-rudy 1993/2/4
  35. Severočeské doly a.s. Doly Nástup Tušimice minulost a současnost (publikace SD a.s., 08/1996)
  36. Dobruška J.: Současný stav v restrukturalizaci uhelného hornictví, Uhlí-rudy 1993/2/12
  37. Stanovisko k dopadům UV č. 444/1991 Sb. ze dne 30.10.1991 na podnikatelskou činnost MUS, a.s. právní nástupce (Ing. Helena Veverková - 5.6. 2004)
  38. Český statistický úřad, údaje o emisích REZZO 1-3, 2003
  39. Usnesení vlády ČR ze dne 28.7.1999 č. 819
  40. http://users.atw.hu/bdszarhiv/eu/CZ/9b_Cz.pdf
  41. Usnesení vlády ČR č. 770 ze dne 30.7.2003 o prodeji majetkové účasti státu v SD a.s. a SU a.s., která je v držení FNM
  42. Výpis z obchodního rejstříku - Mostecká uhelná společnost, a.s.
  43. Výpis z obchodního rejstříku - Mostecká uhelná společnost, a.s., právní nástupce
  44. Výpis z obchodního rejstříku - Czech Coal Services, a.s.
  45. Výpis z obchodního rejstříku - Czech Coal a.s.
  46. Pudil P.: Czech Coal od těžebního kolosu k moderní společnosti, Praha 20.5.2010
  47. Koncepce restrukturalizace hnědouhelného hornictví v kontextu vládního rozhodnutí o dostavbě jaderné elektrárny Temelín a prognóza sociálních dopadů na postižené regiony, dokument MPO (č. j. 13550/00/1000) pro jednání Rady hospodářské a sociální dohody ČR, 11.8.2000